

Kiteen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025-2029

Sisällys

1 JOHDANTO	2
1 2 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025	3
2.1. Väestörakenne.....	3
2.2 Väestön hyvinvointi ja terveys	4
2.3. Pääteet	9
2.4. Liikunta	9
2.5. Kulttuuri.....	10
2.6. Osallisuus ja yhteisöllisyys.....	10
2.7. Työllisyys.....	12
2.8. Turvallisuus.....	13
3 HYVINVOINTISUUNNITELMAN 2021-2025 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	14
3.1 Valtakunnalliset suuret muutokset 2021–2024	15
3.2 Yllättäviä tai vaikeasti ennustettavia muutoksia kauden 2021-2024 aikana:.....	16
3.3 Mitä opittiin kaudella 2021–2024 ja missä voidaan parantaa tulevaisuudessa:	16
3.4 Missä voidaan parantaa?.....	17
4 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029	18
4.1 Maakunnan yhteinen monitoimijainen hyvinvointikertomustyö.....	18
4.2 Hyvinvointisuunnitelma	19
4.3 Kiteen kaupungin hyvinvointisuunnitelman toimenpidetaulukko.....	22
5 KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ	31
Suunnitelman laatijat.....	31
Suunnitelman käsittely ja hyväksyminen toimielimissä.....	31

1 JOHDANTO

Hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja ja tiivis kuvaus hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden edistämisestä kunnassa. Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palveluja taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla kuntalain (410/2015) 1 :n nojalla. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämisessä on tehtävä poikkihallinnollista yhteistyötä kunnan eri toimialojen kesken, muiden kunnassa toimivien sidosryhmien kesken sekä sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelutuottajien kanssa. Yksilön terveystaloudellisuuden ja sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelujen lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kuuluvat sellaiset toimet, joilla pyritään muuttamaan sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä olosuhteita terveyttä ja hyvinvointia edistäviksi.

Tämä Kiteen kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2025–2029 toimii ennen kaikkea johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön, toiminnan suunnittelun ja toimeenpanon perustana. Hyvinvointisuunnitelmamme tehtävänä on täsmentää kuntastrategian sekä toiminnan ja talouden suunnittelun hyvinvoinnin edistämistä koskevia näkökulmia.

Kunnassa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Hyvinvointikertomustyö jakaantuu kertomusosaan, jossa kuvataan hyvinvoinnin nykytilanne ja suunnitelmaosaan, jossa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi.

Hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Se auttaa tiivistämään eri alojen asiantuntijoiden näkemykset ja yhteiset tavoitteet. Laadintaprosessi tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaamista.

Kiteellä laajaa hyvinvointikertomusta on työstyetty Kiteen kaupungin hyvinvointiryhmässä. Laajan hyvinvointikertomuksen työstämiseen ovat osallistuneet myös Pohjois-Karjalan kansanterveys ja Siun Sote. Työskentelyn aikana on kuultu Kiteen nuorisovaltuustoa, vammaisneuvostoa ja vanhusneuvostoa, sekä alueellista romani-asianneuvottelukuntaa. Kiteen alueella toimiville järjestöille on pidetty järjestöilta, missä esiteltiin hyvinvointisuunnitelman taustaindikaattorit ja painopistealueet. Järjestöille toteutettiin myös toimenpidekysely laajan hyvinvointikertomuksen painopisteiden pohjalta. Sama kysely toteutettiin myös Kiteen kaupungin hallintokunnille. Työskentelyn taustalla on ollut vuonna 2024 laadittu Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028-asiakirja / Pohjois-Karjalan hyte-ohjelma. Tässä strategiassa maakunnan tahtotilana on kehittyä hyvinvoinnin edellä kävijäksi kolmella painopistealueella:

1. Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys
3. Turvallinen arki ja ympäristö

Kiteen kaupungin laajassa hyvinvointikertomuksessa on hyödynnetty Pohjois-Karjalan hyvinvointistrategian painopisteitä ja niistä johdettuja kehittämistavoitteita. Kiteen laaja

hyvinvointikertomus luo tiivistetyn kuvan kiteeläisten hyvinvoinnista ja suunnitelmaosassa on pyritty vastaamaan Kiteen ja Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin tunnistettuihin haasteisiin. Laajan hyvinvointikertomuksen lopussa on taulukko, joka kertoo HYTE -kertoimen taustalla olevien indikaattoreiden kehityksen Kiteen osalta. HYTE -kerroin on laskennallinen suure, joka muodostetaan vuosittain Suomen kaikkien kuntien osalta. Kiteen kaupungin osalta HYTE-kertoimen kautta tuleva valtionosuus on Pohjois-Karjalan korkeimpia.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025-2028 on hyväksytty xx.xx.2025 kaupunginvaltuustossa.

1 2 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025

2.1. Väestörakenne

Kiteellä väkiluku on laskenut ja syntyvyys on matalaa. Lapsiperheiden osuus kaikista Kiteen perheistä vuonna 2024 oli 24,9 %. Koko Suomessa vastaava luku oli 37,2 %. Työikäinen väestö jakaantuu seuraavasti: 21–50-vuotiaita Kiteellä oli vuoden 2024 tilastojen mukaan noin 2167 ja 51–65-vuotiaita noin 2158. Yli 65 -vuotiaita Kiteellä oli noin 3 752 (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto). Eläkkeelle kiteeläiset siirtyvät muuta maata myöhemmin. Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä vuonna 2024 on Kiteellä 62 vuotta. Koko maassa keskimääräinen eläköitymisikä vuonna 2024 on 60,1 vuotta. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17-vuotiaiden määrä on 2,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Koko maan lukema on 1,6 %.

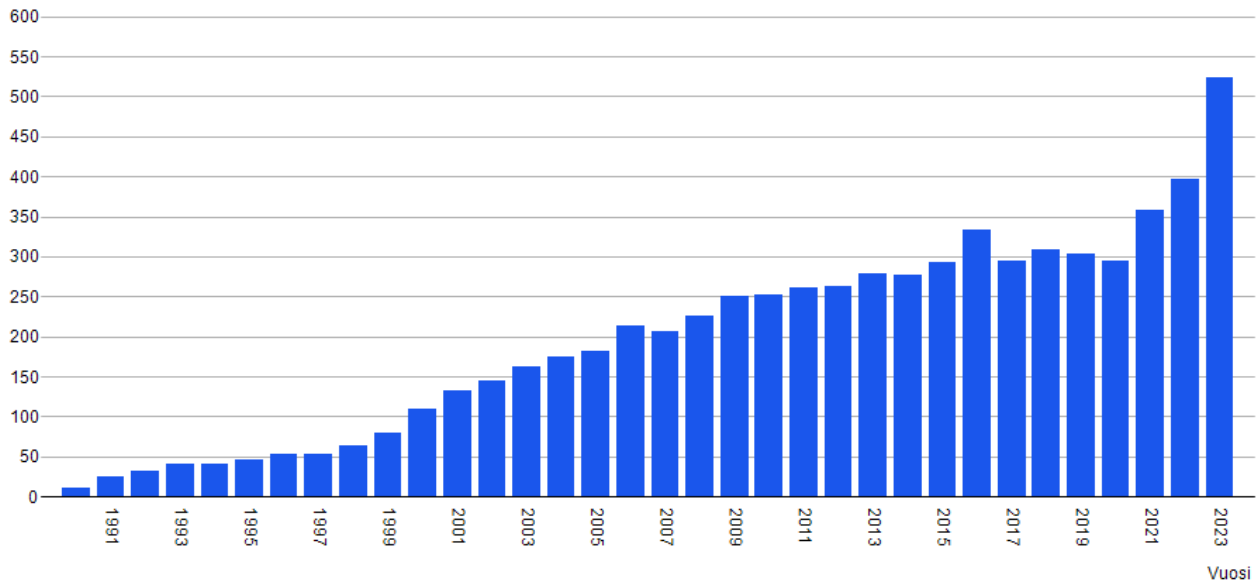
Asukasrakenne Kiteellä postinumeroalueittain 2023 (Tilastokeskus)

	2023
Asukkaat yhteensä (HE)	
58350 Villala (Kitee)	168
59800 Kesälahti Keskus (Kitee)	1 412
59810 Suurikylä (Kitee)	78
59820 Purujärvi-Rajavaara (Kitee)	134
82380 Tolosenmäki (Kitee)	384
82395 Haarajärvi (Kitee)	146
82430 Puhos-Leinovaara (Kitee)	745
82460 Hummovaara (Kitee)	100
82490 Heinoniemi (Kitee)	110
82500 Kitee Keskus (Kitee)	5 590
82510 Kiteenlahti (Kitee)	245
82580 Juurikka (Kitee)	307
82590 Närsäkkälä (Kitee)	97

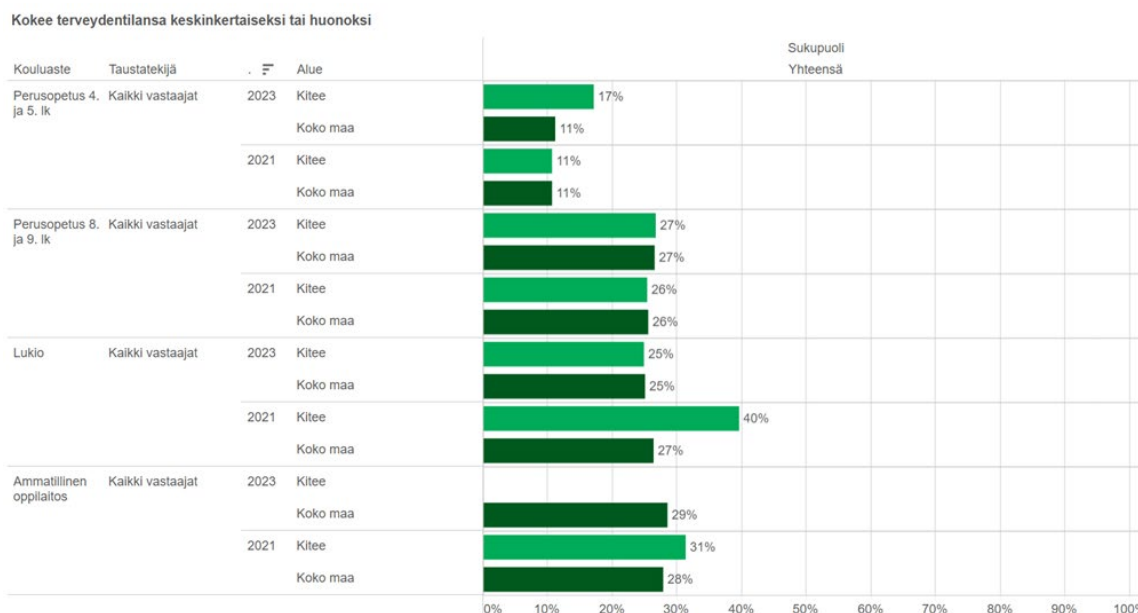
Kiteellä ulkomaalaistaustaisten osuus on kasvanut +7,2 prosenttiyksikköä vuosina 2015–2023 (Tilastokeskus)

Väestö 31.12. muuttujina Vuosi. Kitee, Ulkomaan kansalaisia.

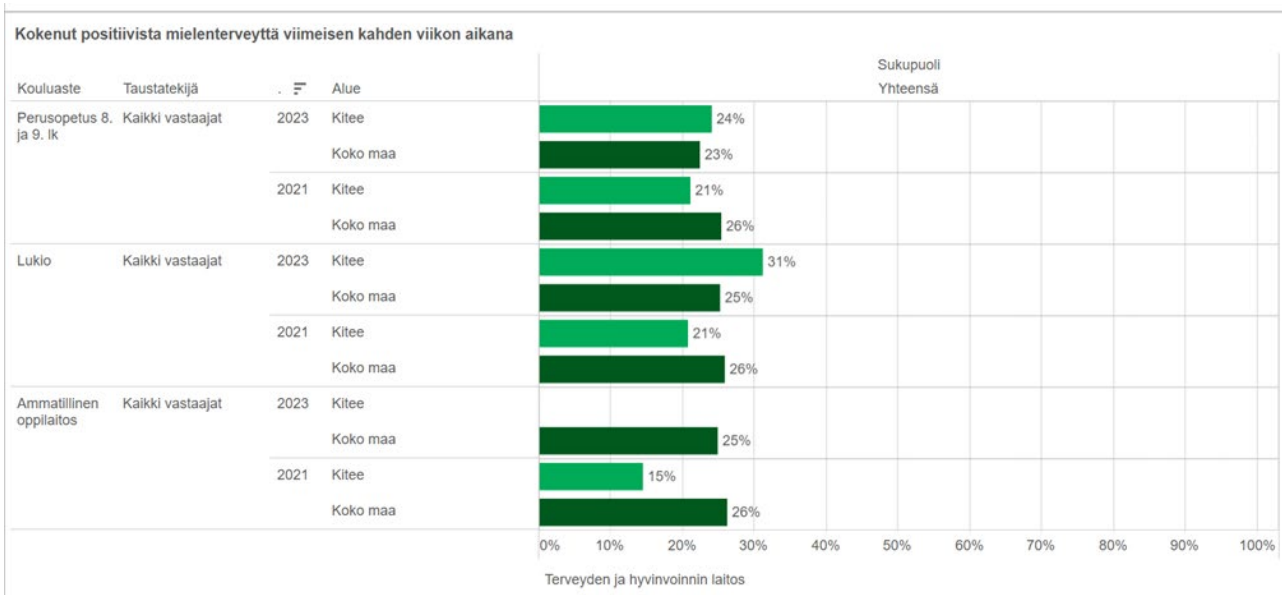

2.2 Väestön hyvinvointi ja terveys

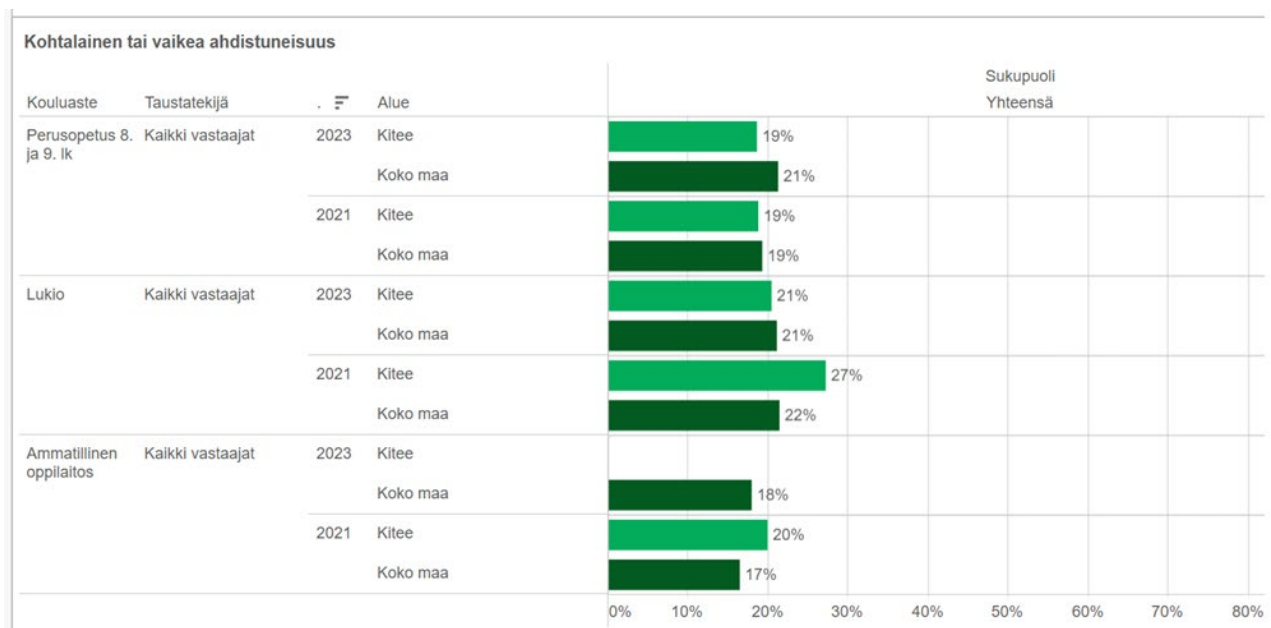
Kuntakohtaisia tietoja kiteeläisten terveydentilan kokemuksesta ei löydy, mutta maakuntakohtaiset tiedot ovat vuodelta 2024. Pohjois-Karjalassa koetaan oma terveys keskinkertaiseksi tai sitä huonommaksi useammin kuin muualla maassa. Kaikista 65 - vuotta täyttäneistä terveytensä kokee keskinkertaiseksi tai sitä huonommaksi 54,8 %. Muualla maassa vastaava luku on 47,3 %. Lasten ja nuorten koetusta terveydentilasta saadaan kuntakohtaista tietoa kouluterveyskyselystä. Kiteeläisten lasten ja nuorten koettu terveydentila myötäilee muun maan trendiä pois lukien 4. ja 5. luokkalaiset, jotka kokevat hieman muuta maata useammin terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien lasten ja nuorten osuus näkyy taulukosta.

Elämänlaatua mittaavissa kyselyissä pohjoiskarjalaiset pärjäävät vaihtelevasti muuhun maahan verraten. Työikäiset tuntevat elämänlaatunsa hyväksi hieman muuta maata useammin, kun taas yli 65-vuotiaat ja 75-vuotta täyttäneet ovat muualla maassa tyytyväisempiä. Kun tarkastellaan elämänlaadun kokemusta ikäryhmittäin niin huomataan, että tyytyväisyys omaan elämään ja hyvän elämänlaadun kokemus myös laskee elinkaaren aikana. Maakuntakohtaiset tiedot ovat vuodelta 2024, jolloin 51,7 % työikäisistä (20–64 v.), 48,6 % yli 65-vuotiaista ja 42 % ikäihmisistä (75 vuotta täyttäneet) koki elämänlaatunsa hyväksi. Koko maan keskiarvo on ikäihmisten osalta 46,8 %. Lasten ja nuorten tyytyväisyyden trendi on viime vuosina ollut laskeva koko maassa. Tilastoista voidaan myös tulkita, että lasten – ja nuorten tyytyväisyys laskee ylemmille luokille – lukioon /ammatilliseen opetukseen siirryttäessä. Tyytyväisyyttä omaan elämään mitataan kouluterveyskyselyssä. Kiteellä suunta vuosien 2021–2023 välissä on ollut se, että 8. ja 9. luokkalaisten ja lukiolaisten tyytyväisyys on noussut ja 4. ja 5. luokkalaisten laskenut hieman vuodesta 2023. Koko maahan verraten kiteeläiset 4. ja 5. luokkalaisten ovat hieman tyytymättömämpiä, 83,6 % oli tyytyväisiä elämänsä. 8. ja 9. luokkalaisten puolestaan olivat huomattavasti muuta maata tyytyväisempiä 71,6 % lukemilla, kun koko maan lukema oli 66 %. Lukiolaisten tyytyväisyys omaan elämään oli noussut huomattavasti vuosien 2021–2023 aikana ja 72,7 % koki olevansa tyytyväinen elämänsä vuonna 2023. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista viimeisin tieto on vuodelta 2021, jolloin tyytyväisiä oli 72,5 %. Alla olevasta taulukosta voidaan nähdä nuorten mielenterveyden trendiä.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien nuorten osuus.

Kahden vuoden välein toteutettava kouluterveyskysely antaa tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, jota mitataan monin eri teemoin. Kiteen lukiolaisista 12 % ilmoittaa, ettei syö koululounasta päivittäin (2023), kun vastaava luku on ammatillisen oppilaitoksen puolella 31 % (2021.) Koko maan keskiarvoon verrattuna kiteellä lukiolaiset syövät huomattavasti useammin lounaan. Sama trendi on myös ammattikoululaisilla. Kiteeläisillä lapsilla ja nuorilla on sen sijaan parantamisen varaa hammashygieniasa. Vuonna 2023 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokkalaiset, 8. ja 9. luokkalaiset ja lukiolaiset pesevät muun maan keskiarvoa huomattavasti vähemmän hampaitaan.

Ikävakioitu sairastavuusindeksi on Kiteellä Suomen keskiarvoa korkeampi. Sairastavuus on edelleen yleisintä Itä- ja Pohjois-Suomessa. Sairastavuusindeksi kuvaa alueen

sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa huomioidaan erilaisia sairausryhmiä, kuten syövät, sydän- ja verisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden häiriöt, diabetes, muistisairaudet jne. Mitä suuremman luvun indeksissä saa, sitä yleisempää sairastavuus on alueella. Koko maan luku on 100. Kiteen sairastavuusindeksi on 111,6. Vertailuksi Joensuussa se on 110,4 ja Tohmajärvellä 107,1. Pohjois-Karjalassa sairastavuus on maamme suurinta ja esiintyviä ilmiöitä ovat muun muassa korkea työttömyys, alhainen koulutustaso, ylipaino, päihteiden käyttö, diabeteksen esiintyvyys ja ikääntynyt väestö. Ikävakioituja terveyst indeksejä tarkasteltaessa erottuvat negatiivisesti alkoholisairaudet, sepelvaltimosairaudet ja tuki- ja liikuntaelinsairaudet. Ikävakioimattomissa terveyst indekseissä nousee esille diabetes.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien 65-vuotiaiden hoitajaksojen määrä 10 000 vastaavan ikäistä kohti on noussut, ollen vuonna 2022 286,0 ja vuonna 2024 337,5. Joensuussa vastaava luku on 297,7 ja Tohmajärvellä 426,3 vuonna 2024. On huomioitava, että lukuun voi vaikuttaa myös hoidon saatavuus.

Valtuustokaudelle 2021–2025 oli kirjattu toimenpiteeksi kuntalaisten mielipiteiden kartoittaminen esimerkiksi säännöllisellä asukaskyselyllä. Kysely toteutettiin vuoden 2024 syksyllä. Kyselyn mukaan kiteeläisten hyvinvointia edistävät mm. luonto, perhe ja läheiset ihmissuhteet sekä liikuntamahdollisuudet ja turvallinen ympäristö. Kuntalaiset kokevat, että hyvinvoinnin saralla Kiteellä pitäisi panostaa työllisyyteen, nuorten- ja lapsiperheiden hyvinvointiin sekä ulkoilu- ja virkistyspaikkoihin. (Kuntalaiskysely 2024.)

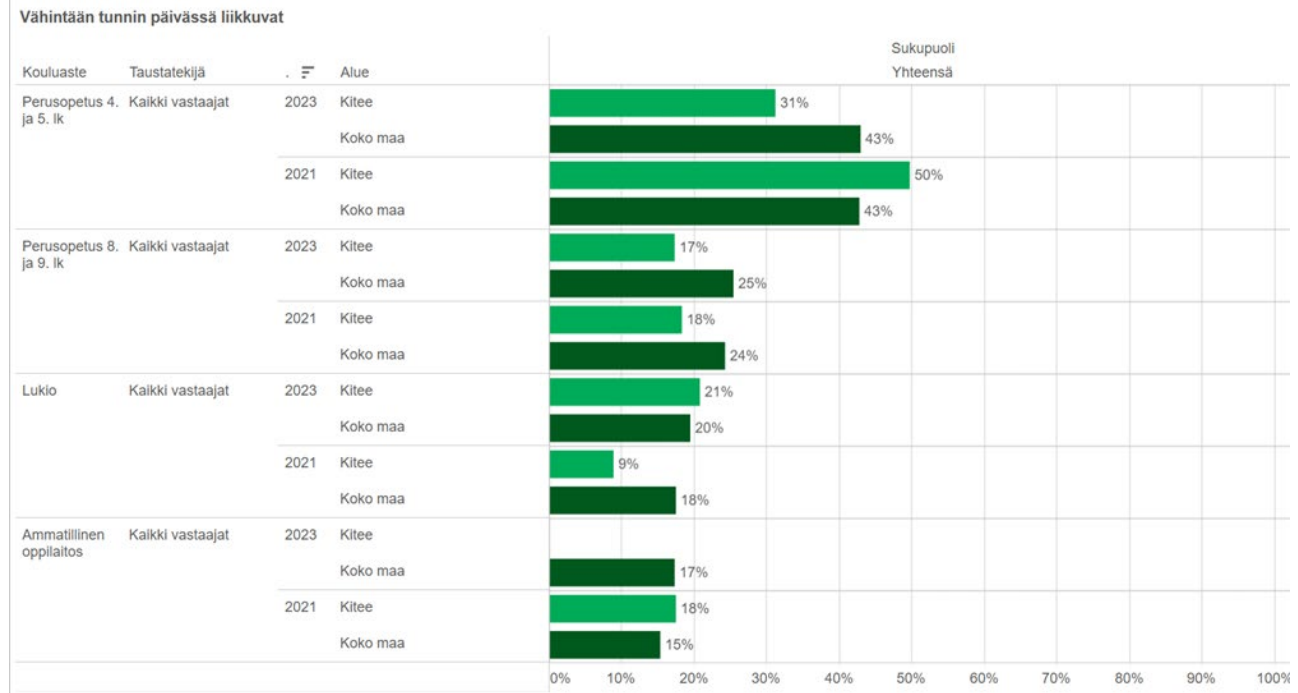
Kiteen kaupungin hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena valtuustokaudella 2021–2025 oli osallistua elintapavalmennusta kehittäviin hankkeisiin ja pyrkiä saamaan elintapavalmennus osaksi kaupungin toimintaa. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2024 ja sai jatkoa vuodelle 2025. Samaan aikaan Kiteellä edistetään myös nuorten liikuntaa ja elintapoja vuonna 2024 käynnistyneellä MOVE- hankkeella, jossa kouluPT on jalkautunut peruskouluun. Hanke sai myös jatkoa kevääseen 2026.

Työikäisten (20–64 v.) ylipainoisuudesta ei ole saatavilla kuntakohtaista tietoa. Viimeisin tieto työikäisten lihaviin osuudesta (BMI yli 30) on saatavilla maakuntatasoinen tieto vuodelta 2024. Tällöin lihaviin osuus Pohjois-Karjalassa oli 28 %. Muun maan keskiarvo oli 25,5 %. Pohjois-Karjalassa ollaan siis koko maan keskiarvoa lihavampia. Lasten ja nuorten ylipainon yleisyydestä on kuntakohtaista tietoa. Kiteeläisistä alakouluikäisistä 26,5 % on ylipainoisia, kun koko maassa keskiarvo on 22,3 % (tilastotieto vuodelta 2023). 13–16-vuotiaiden kiteeläisten ylipainon yleisyys on laskenut 32,8 %:sta (2021) 26,9 %: iin (2023), mutta on silti koko maan 23,5 % lukua korkeampi. Toiselle asteelle tullessa huomiotavaa on, että erot ylipainon yleisyydessä ovat suuret, kun verrataan lukion ja ammattikoulun tilannetta. Kiteellä lukiolaisista 18 % (2023) on ylipainoisia ja ammattikoululaisista 40,9 % (2021). Lapsista (2–6-vuotiaat) ylipainoisia on 20,4 % (2023). Koko maan keskiarvo on 19,4 %.

Lasten liikunnan harrastus (vähintään tunnin päivässä liikkuvat) on vuosina 2021–2023 ollut laskussa kiteeläisillä perusopetusikäisillä lapsilla, mutta lukiolaisilla noussut. Koko maahan verraten perusopetusikäiset lapset liikkuvat Kiteellä huomattavasti vähemmän. Kouluterveyskyselyn tuoreimmista vuoden 2023 tuloksista käy ilmi, että perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaisista vähintään tunnin päivästä liikkuvat 31 % ja yläkouluikäisistä 8. ja 9. luokkalaisista 17 %. Alla olevasta taulukosta voidaan vertailla Kiteen tilannetta koko maan keskiarvoon.

Lähde: Kouluterveyskysely 2023:

Kouluissa tehtävät, fyysistä toimintakykyä mittaavat MOVE-mittaukset kertovat, että kiteeläiset lapset ja nuoret ovat koko maan mittaustuloksiin nähden huonommassa kunnossa. 5. luokkalaisilla heikon tuloksen saaneiden määrä on 43,6 % ja 8 luokkalaisilla 48,5 % (tulokset vuodelta 2024). Joensuuhun verraten lapset ovat Kiteellä huonompikuntoisia, vaikkakin mittaustulokset ovat parantuneet edellisestä 2023 vuoden mittauksista. Tohmajärveen verraten nuoret ovat Kiteellä puolestaan hieman paremmassa kunnossa.

Kiteeläisten nuorten tilanne MOVE- tuloksista vuodelta 2024 näkyy alla olevassa taulukossa.

Fyysisen toimintakyvyn kokonaistulos: Kitee

Totalt resultat för den fysiska funktionsförmågan: Kides

Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. Lisätietoa fyysisen toimintakyvyn summaindikaattorista: <https://www.sotkanet.fi> (indikaattorit 5477 ja 5478).

Resultatet beskriver den procentuella andel av eleverna vars fysiska funktionsförmåga är på en nivå som eventuellt förbrukar eller inverkar skadligt på hälsan och välbefinnandet. Vid beräkningen har alla delområden av den fysiska funktionsförmågan beaktats. Mer information om summaindikatorn för den fysiska funktionsförmågan: <https://www.sotkanet.fi> (indikatorerna 5477 och 5478).

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	51.2 %	35.1 %	43.6 %
8. luokka/8. klass	45.2 %	53.8 %	48.5 %
molemmat luokat/båda klasserna	48.2 %	42.9 %	45.9 %

2.3. Päihteet

Työikäisten päihteidenkäytöstä ei ole saatavilla kuntakohtaista tietoa. Päihteiden käytöstä nuorilla saadaan tietoa kouluterveyskyselystä. Kiteeläisistä 8. ja 9. luokkalaisista nuorista noin 16 % käyttää jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin. Kiteeläisnuoret tupakoivat myös muuta maata enemmän. Vuonna 2023 11,9 % 8. ja 9. luokkalaisista tupakoi päivittäin, kun kokomaan keskiarvo oli 5,0 %. Tupakoivien yläkoululaisten osuus oli noussut vuoden 2021 8,6 % lukemista. Tupakoinnin rinnalle ovat tulleet myös uusien vastikkeiden lisääntynyt käyttö. 10 % 8. ja 9. luokkalaisista kiteeläisistä käyttää nikotiinipusseja silloin tällöin tai päivittäin vuoden 2023 kyselyn mukaan. Nuuskaa 8. ja 9. luokkalaisista käytti päivittäin 5 % vuonna 2023 ja 7 % vuonna 2021. Vertailuksi Tohmajärvellä vastaava luku vuonna 2023 oli 9 %. Lukiolaisista 8 % (vuonna 2023) ja ammattikoululaisista 24 % (vuonna 2021) käyttää jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin. Nämä luvut myötäilevät koko maan keskiarvoa ja Joensuun lukuja. 39,4 % 8. ja 9. luokkalaisista koki, että omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita. Kannabiksen käyttöä 8. ja 9. luokkalaisista oli kokeillut vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan 5,8 %, kun vuonna 2021 luku oli 7,6 %. Koko maan keskiarvo oli myös 7,6 % vuonna 2023.

Alkoholin käytöstä ei löydy kuntakohtaisia tietoja. Maakuntatasoinen tieto on vuodelta 2024, jolloin alkoholia liikaa käyttävien osuus 20–64 vuotiaista oli Pohjois-Karjalassa 28,8 % ja koko maassa 27,9 %. Ikäihmisillä (65- vuotta täyttäneet) lukema oli 31,4 %. Tilastoja tarkastellessa huomataan, että viime vuosien aikana alkoholin liiallinen käyttö on ollut laskusuunnassa koko maassa ja niin myös Pohjois-Karjalassa työikäisten kohdalla, mutta 65-vuotta täyttäneiden kohdalla luvut ovat sitä vastoin nousussa. Alkoholi kuolleisuus Pohjois-Karjalassa oli vuonna 2023 37,6/100 000 asukasta. Alkoholi kuolleisuus koko maassa oli selvästi vähemmän ollen 31/100 000 asukasta. Pohjois-Karjalan luvut ovat kuitenkin laskeneet edellisvuosista. Alkoholin käyttö puolestaan 8. ja 9. luokkalaisilla kiteeläisillä nuorilla on pysynyt ennallaan vuodesta 2021. 4 % sanoo käyttävänsä alkoholia viikoittain ja 12 % on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Luvut myötäilevät kutakuinkin koko maan keskiarvoa. Lukiolaisista 5 % käyttää alkoholia viikoittain mikä on myös kokomaan keskiarvo.

2.4. Liikunta

Kiteellä on pitkät perinteet suomalaisena liikunta- ja urheilukaupunkina. Liikunnan esittämistä kunnan alueella mittaavassa TEA-viisarissa Kiteen pisteet olivat vuonna 2024 76. Koko Suomessa luku oli 69 ja Pohjois-Karjalassa 64. Kiteellä on yhteensä 133 liikuntapaikkaa. TEA-viisarissa liikuntapaikoista saatu pistemäärä oli vuonna 2024 44 / 100. Kitee kaupunkina tarjoaa asukkailleen monipuoliset urheilu- ja liikuntapaikat. Kiteen vapaa-aika ja liikuntatoimi vastaa Kiteen kaupungin hallinnassa olevien liikuntapaikkojen kunnossapidosta ja luo muita edellytyksiä eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi liikunnan avulla, kuten ohjattuja liikuntaryhmiä erityisryhmät huomioiden. Vapaa-aika ja liikuntatoimi on myös mukana useissa liikuntaa ja hyvinvointia edistävissä hankkeissa kuten Harrastamisen Suomen mallissa ja Liikuntaelintapaneuvonta Kiteellä -hankkeessa sekä kouluPT toiminnassa. Liikuntatoimi tekee myös yhteistyötä paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen kanssa. Liikuntatoimen toimintamenot asukasta kohden olivat vuonna 2024 asukasta kohden 149 euroa ja liikuntapaikkainvestointeja tehtiin 107 787 eurolla. Asukasta kohti tämä on 11,26 euroa / asukas.

2.5. Kulttuuri

Kulttuurissa Kiteen kaupunki tekee laajaa yhteistyötä eri yhdistysten kanssa. Sovintolan kulttuuritala Kesälahdella tuottaa vuosittain laadukasta näyttelytoimintaa. Puhoksen perinnenavetta, Kyläparin kesäteatteri ja lukuisat kylätalot maaseudulla tarjoavat mahdollisuuksia kaikenlaisiin aktiviteetteihin. Sivistyskeskus Ilmarisesta löytyy laadukas auditorio konserttien ja teatteriesitysten järjestämiseen. Kiteen pääkirjasto toimii Kiteen keskustassa. Sivukirjastot löytyvät Kesälahdelta ja Puhoksesta. Keski-Karjalan musiikkiopisto järjestää Kiteen alueella musiikin taiteen perusopetusta. Kiteen kaupunki ostaa Keski-Karjalan musiikkiopistolta 90 oppilaspaikkaa vuosittain. Kuvataiteen ja teatterin opetusta on mahdollista saada Keski-karjalan kansalaisopiston tarjoamana. Kiteen kaupungilta löytyy monipuolisesti eri kulttuuriharrastusten harjoittamiseen. Kiteen kaupungilla on oma kulttuuriohjaaja. Liikuntatoimi ja kulttuuritoimi myöntävät vuosittain eri toimijoille kohde- ja toiminta-avustuksia.

2.6. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Valtuustokauden 2021–2025 aikana yhtenä tavoitteena oli asukkaiden osallisuuden lisääminen ja yksinäisyyden kokemuksen vähentäminen. Vuonna 2023 68 % yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön. Luku on hieman noussut 2021 vuodesta ja on koko maata korkeampi. Lukiossa trendi on toinen,

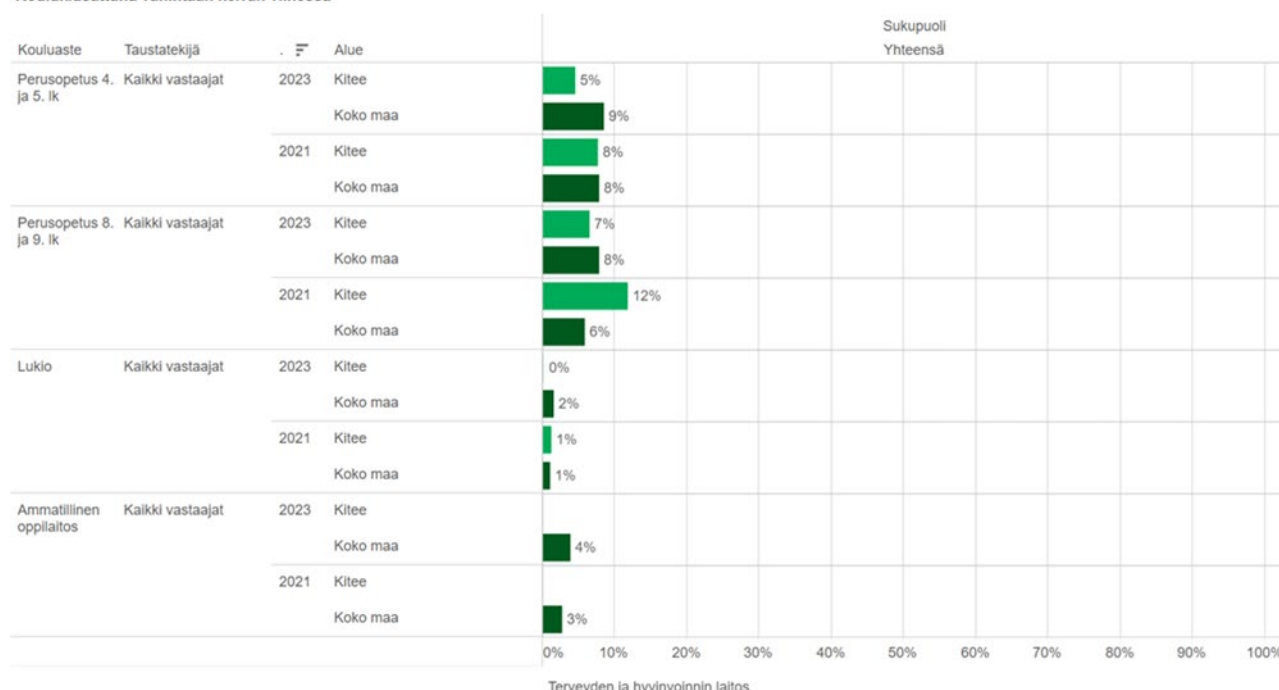
sillä lukiolaisilla sama luku on 63 %, kun koko maassa se on 73 %. Ammattioppilaitoksesta viimeisin tieto on vuodelta 2021 jolloin 78 % koki kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön.

Nuorilta on kysytty myös syrjinnästä koulussa ja vapaa-ajalla. Syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöä kohdellaan eriarvoisesti tietyin perustein, kuten etnisen alkuperän, sukupuolen, iän, uskonnon, vammaisuuden tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Kiteellä yläkoululaisista 27 % ja lukiolaisista 27 % on kokenut syrjintää. Ammattikoululaisista on saatavilla vain 2021 vuoden tieto jolloin 10 % oli kokenut syrjintää. Yläkoululaisten kokema syrjintä on hienoisessa nousussa, mutta on silti koko maan keskiarvoa harvinaisempaa. Lukiossa puolestaan Kiteellä koetaan syrjintää huomattavasti muun maan keskiarvoa useammin.

Yksinäisyyttä mittaavia kuntakohtaisia tietoja aikuisten osalta ei ole saatavissa. 75-vuotta täyttäneistä pohjoiskarjalaisista 13,7 % tunsu itsensä yksinäiseksi vuonna 2024. Vuonna 2023 tehdyssä kouluterveyskyselyssä 8 % yläkoulun 8. ja 9. -luokkalaisista kertoi, ettei ole läheistä ystävää. Määrä on hieman laskenut vuoden 2021 lukemasta, joka oli 13 %. Joensuussa yksinäisiä nuoria on 10 % ja Tohmajärvellä 20 %. Toisen asteen osalta Kiteellä yksinäisyyttä kokee sekä lukion että ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista enemmän kuin verrokissa Joensuussa tai koko maassa. Lukiolaisista 17 % (2023) ja ammattikoululaisista 12 % (2021) ilmoittaa, ettei hänellä ole yhtään läheistä ystävää. Määrä on ollut hienoisessa kasvussa viime vuosina.

Vähintään kerran viikossa koulukiusattujen osuus on Kiteen alakouluissa hienoisesti vähentynyt samoin kuin yläkoululaisten. 5%: a alakoulun 4. ja 5.-luokkalaisista kiusataan viikoittain ja yläkoulun 8. ja 9.-luokkalaisista 7 %: a. Kiteen hyvä kehitys alakouluissa erottuu edukseen Tohmajärven, Joensuun ja koko maan keskiarvoon verraten.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Kiteellä vuonna 2023 26,1 % 18–24 – vuotiaista nuorista aikuisista oli työn, koulutuksen ja varusmiespalvelun ulkopuolella. Luku on kasvanut reilusti vuoden 2022 18,6 %:sta. Koko Pohjois-Karjalan lukema oli vuonna 2023 17,2 %.

Kiteellä oli vuonna 2024 yli 75-vuotiaita omaishoitajan turvin kotona asuvia ikäihmisiä 4,9 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Joensuussa osuus on hieman pienempi (4,4 %) ja Tohmajärvellä vastaavasti suurempi (5,1 %). Koko maan keskiarvo on 4,0 %.

Kiteeläiset äänestävät muuta maata heikommin. Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa vuonna 2021 oli Kiteellä 50,9 %, kun muualla maassa se oli 55,1 %. Muutoin Kiteeläiset ovat aktiivisia. Keski-Karjalan kansalaisopiston palveluja on kulutettu lukuvuonna 2024–2025 1433 ilmoittautumisen verran. Osallistujia kursseille oli 922 henkilöä. Tässä on huomioitava, että Keski-Karjalan kansalaisopisto palvelee myös Kiteen lähikuntia. Kehittämistä hyvinvointikyselyn mukaan kulttuuriin liittyen oli viestinnän laadun ja näkyvyyden parantaminen, jotta kulttuuritapahtumat olisivat laajemman joukon saavutettavissa.

2.7. Työllisyys

Työkyvyttömyysindeksi kuvaa kuntien työikäisen väestön työkyvyttömyyttä suhteessa koko maan tasoon. Indeksien arvo on sitä suurempi, mitä yleisempää työkyvyttömyys alueella on. Indeksien arvo on koko maassa 100. Kiteellä se oli viimeisimmän 2023 vuoden tiedon mukaan 141,3. Kun vertailun vuoksi Tohmajärvellä luku oli 128,6, Joensuussa 109,4 ja Nurmeksessa 144,1. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita 25–64-vuotiaita / 1000 vastaavan ikäistä kohti oli Kiteellä vuonna 2024 26,7. ja luku on noususuhdanteinen peilaten edellisiin vuosiin. Yleisesti se on kuitenkin koko maata alempi.

Gini-kerroin kuvaa tuloeroja. Mitä pienempi gini -kerroin, sitä tasaisempaa on tulojen jakautuminen. Kiteetä voidaan pitää Suomen mittakaavassa tasaisen tulonjaon alueena.

Kuva: Gini -kerroin Lähde: Sotkanet.fi

Alue	Sukupuoli	2022	2023
Koko maa	yhteensä	28,6	27,9
Joensuu		28,6	27,8
Kitee		25,6	25,4
Tohmajärvi		24,9	24,3

Työttömyyteen liittyvissä tilastoissa Kitee näyttäytyy negatiivisesti. Nuorisotyöttömyys ja työttömien osuus työvoimasta ovat kasvaneet selvästi vuodesta 2022 vuoteen 2024. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on Kiteellä laskenut vuodesta 2023 vuoteen 2024, mutta on edelleen selvästi korkeampi kuin verrokkialueilla. Myös mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 16–64-vuotiaista on hieman laskenut, mutta on verrokkialueita selvästi korkeampi.

Lähde: Sotkanet.fi

			Koko maa	Joensuu	Kitee	Tohmajärvi
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista info ind. 3218	2022	yhteensä	2,9	3,0	5,0	3,9
	2023		2,9	3,0	5,2	4,1
	2024		2,9	3,0	4,9	3,8
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta info ind. 189	2022		11,3	15,7	15,7	15,3
	2023		11,5	15,2	21,5	19,8
	2024		13,2	16,5	25,3	21,2
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä info ind. 326	2022		37,9	39,7	36,4	31,3
	2023		34,1	37,1	31,4	30,7
	2024		33,6	36,3	36,9	36,4
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista info ind. 2424	2022		5,4	5,3	9,7	8,9
	2023		5,2	5,2	9,9	9,1
	2024		5,1	5,1	9,5	8,4
Työttömät, % työvoimasta info ind. 181	2022		9,5	13,4	13,7	14,8
	2023		9,8	13,6	15,2	14,4
	2024		10,8	14,3	16,1	15,8

2.8. Turvallisuus

Tarkasteltaessa poliisin tietoon tulleita rikoksia Kitee näyttäytyy, liikenneturvallisuuden vaarantamista ja liikenne rikkomuksia, lukuun ottamatta melko turvalliselle alueelle. Omaisuusrikoksia ja henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Huumausainerikoksia on selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin, mutta myös selvästi vähemmän kuin Tohmajärvellä ja Joensuussa. Lähde: Sotkanet.fi

			Koko maa	Joensuu	Kitee	Tohmajärvi
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta info ind. 3113	2022	yhteensä	7,3	5,6	3,5	5,0
	2023		7,8	6,9	5,2	4,7
	2024		8,1	6,6	4,7	5,3
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta info ind. 3093	2022		4,5	3,3	1,0	
	2023		4,8	4,3	0,5	1,2
	2024		4,8	4,1	0,6	2,3
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset / 1 000 asukasta info ind. 3898	2022		14,7	15,3	27,0	23,6
	2023		14,7	15,2	34,9	29,3
	2024		14,8	15,1	28,2	31,4
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta info ind. 3114	2022		41,2	46,9	20,7	24,0
	2023		42,9	42,1	19,0	38,4
	2024		45,3	45,0	19,9	20,4
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta info ind. 3089	2022		2,9	2,3	3,1	1,2
	2023		2,8	2,7	1,8	2,5
	2024		2,8	2,1	2,6	2,5

3 HYVINVOINTISUUNNITELMAN 2021-2025 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

1. Ikääntyvä väestö muokkaa kunnan hyvinvointitarpeita

- Väestörakenne painottuu vahvasti yli 65-vuotiaisiin (n. 30 % väestöstä), mikä luo paineita terveystaloudelle, toimintakyvyn ylläpidolle ja yksinäisyyden ehkäisyyn.
- Eläköitymisen siirtyminen myöhemmäksi (62 v vs. maan keskiarvo 60,1 v) on positiivinen ilmiö, mutta työkykyä ylläpitäviä toimia tarvitaan entistä enemmän.
- Kaatumisiin liittyvät hoitokustannukset ovat nousseet ehkäisevän työn tarve kasvaa.

2. Lapset ja nuoret kaipaavat tukea hyvinvointiin ja elintapoihin

- Ylipaino ja vähäinen liikunta korostuvat erityisesti alakoululaisilla ja ammattikoululaisilla.
- MOVE-mittausten mukaan fyysinen toimintakyky on muuta maata heikompi, vaikka trendi on lievässä nousussa.
- Hammashygieniasia on selkeitä puutteita lähes kaikilla ikäryhmillä.
- Hyvä uutinen: 8.–9. luokkalaisten ja lukiolaisten tyytyväisyys elämään on noussut.

3. Mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö ovat huolestuttavassa kasvussa

- Mielenterveyssyistä työkyvyttömyys kasvaa, vaikka Kiteen taso on vielä maan keskiarvon alapuolella.
- Nuorten tupakointi ja nikotiinituotteiden käyttö ovat nousussa ja maan keskiarvoa korkeammalla.
- Myös nuorten kokemus syrjintä ja yksinäisyys (erityisesti lukiossa) ovat lisääntyneet.
- Psykkinen kuormitus ja ahdistuneisuus näkyvät kouluterveyskyselyissä.

4. Yhteisöllisyyden vahvistaminen tuo tuloksia – mutta ei kaikkialla

- Yläkoululaisten kokemus yhteisöön kuulumisesta on parantunut, mutta lukiolaisten tunne kuulumisesta on heikentynyt koko maan vertailussa.
- Koulukiusaaminen on laskussa, mikä kertoo ehkäisevien toimien vaikuttavuudesta.
- Nuorista kuitenkin edelleen osa kokee yksinäisyyttä – toisen asteen opiskelijoilla tilanne erityisen haastava.

5. Liikunta ja luonnonläheisyys ovat voimavaroja, joita kannattaa vahvistaa

- Kiteellä on hyvät liikuntapaikat ja aktiivinen liikuntakulttuuri, mikä näkyy mm. TEA-viisarin hyvissä tuloksissa.
- Kuntalaiset itse kokevat liikunnan, luonnon ja läheiset tärkeimmiksi hyvinvointitekijöiksi.

- Kuitenkin liikuntapaikkainvestoinnit ovat melko pienet, eikä kaikille ikäryhmille ole riittävästi kohdennettuja palveluja.

6. Kunnan rooli hyvinvoinnin edistäjänä korostuu hankkeiden kautta

- Esimerkiksi elintapavalmennus ja kouluPT-toiminta (MOVE-hanke) ovat lupaavia avauksia, joiden jatkaminen ja juurruttaminen on tärkeää.
- Hankkeiden hyöty näkyy erityisesti lasten ja nuorten liikunnassa ja elintavoissa.
- Kiteellä on onnistuttu osallistumaan useisiin valtakunnallisiin kehityshankkeisiin, mikä kertoo aktiivisesta otteesta.

7. Työllisyyden ja osallisuuden haasteet korostuvat

- Nuorisotyöttömyys ja NEET-nuorten (ilman työtä tai koulutusta olevat) osuus on kasvanut huolestuttavasti.
- Työttömyys ja työkyvyttömyys pysyvät korkeina, vaikka työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on lievässä laskussa.
- Työllisyystoimet, ohjaus ja nuorten palvelut vaativat kohdennetumpaa panostusta.

8. Hyvinvoinnin edistäminen tarvitsee parempaa tiedolla johtamista

- Monissa aihealueissa (esim. päihteet, aikuisten yksinäisyys, elämänlaatu) kuntakohtainen tieto puuttuu, mikä vaikeuttaa tarkkaa vaikuttavuuden arviointia.
- Säännöllinen asukaskysely (2024) on hyvä työkalu jatkossakin – se tuo esiin kuntalaisten omia kokemuksia ja toiveita.

9. Yhteiskunnalliset ja globaalit muutokset vaikuttavat paikallisesti

- Koronapandemian jälkivaikutukset, erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnissa, näkyvät edelleen mm. liikunnan vähenemisenä ja psyykkisenä kuormituksena.
- Hyvinvointialueuudistus 2023 muutti sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä, mikä on vaatinut kunnalta uudenlaista roolia hyvinvoinnin edistämisessä ilman suoraa palveluvastuuta.

3.1 Valtakunnalliset suuret muutokset 2021–2024

Ennakoitavissa olleet muutokset:

1 Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku:

- Väestörakenteen muutos on jatkunut ennustetusti: syntyvyys on laskussa ja ikäihmiset muodostavat yhä suuremman osan väestöstä.

2 Mielenterveyden haasteet:

- Pitkäaikainen trendi on ollut nuorten ja työikäisten kasvavat mielenterveyden ongelmat.

3 Liikunnan väheneminen ja ylipaino:

- Fyysisen aktiivisuuden väheneminen ja ylipainon lisääntyminen ovat olleet esillä jo ennen kautta.
-

3.2 Yllättäviä tai vaikeasti ennustettavia muutoksia kauden 2021–2024 aikana:

1 Koronapandemian jälkivaikutukset (2021–2022):

- Etäopiskelu, sosiaalinen eristäytyminen ja harrastusten katkoksia, mikä vaikutti erityisesti nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen.
- Mielenterveyspalveluiden kuormittuminen.

2 Ukrainan sota ja geopoliittinen kriisi (alkaen 2022):

- Talousvaikutukset: inflaatio, energian hinnan nousu.
- Turvallisuudentunteen muutokset.

3 Sote-uudistus (2023 alkaen):

- Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa, mikä muutti kunnan roolia terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä.
- Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus voivat muuttua, mikä vaikutti myös kuntalaisten kokemuksiin.

4 Digiloikka ja hybridimallit:

- Nopeutunut siirtymä digitaalisiin palveluihin, mikä joillekin mahdollisti parempaa saavutettavuutta mutta myös lisäsi eriarvoisuutta etenkin ikäihmisille tai digitaalisesti syrjäytyneille.

5 Nuorten syrjäytyminen ja NEET-ilmiön kasvu:

- NEET-nuorten osuuden raju kasvu vuonna 2023 Kiteellä ei ollut ennakoitavissa tässä mittakaavassa.

6 Päihteiden käytön muutokset:

- Nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden nopea yleistymisen nuorten keskuudessa.

3.3 Mitä opittiin kaudella 2021–2024 ja missä voidaan parantaa tulevaisuudessa:

1. Ennaltaehkäisevä työ toimii – mutta vaatii pitkäjänteisyyttä

- Esim. liikuntahankkeet (MOVE, kouluPT) ja elintapavalmennus ovat parantaneet nuorten liikunta-aktiivisuutta ja elämänlaatua.
- Koulukiusaamisen vähentyminen ja nuorten kokema ryhmään kuulumisen yläkoulussa kertovat onnistumisista.

→ Opetus: Ennaltaehkäisevä työ tuottaa tuloksia, kun sitä johdetaan tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti.

2. Hyvinvointia voidaan edistää kunnassa, vaikka sote siirtyi hyvinvointialueelle

- Kunnan rooli hyvinvoinnin edistäjänä korostuu nyt muilla tavoilla: liikunta, osallisuus, elinympäristö, kulttuuri, yhteisöllisyys.

→ Opetus: Kunta tarvitsee selkeän suunnan ja vastuutetut toimet myös sote-uudistuksen jälkeen – hyvinvointi on kaikkien sektoreiden tehtävä.

3. Asukkaiden kuuleminen toimii ja antaa suuntaa

- Asukaskysely 2024 toi esiin tärkeät teemat: liikuntamahdollisuudet, nuorten hyvinvointi, työllisyys, turvallisuus ja kulttuurin saavutettavuus.

→ Opetus: Kuntalaiset haluavat vaikuttaa. Jatkuva, säännöllinen kuuleminen kannattaa vakiinnuttaa osaksi päätöksentekoa.

4. Toimintakyvyn ja hyvinvoinnin erot eri väestöryhmien välillä ovat suuria

- Esim. lukio- ja ammattikoululaisten ero ylipainossa (18 % vs. 41 %) ja yhteisöllisyydessä on huomattava.
- Myös naiset ja miehet kokevat hyvinvointinsa eri tavoin (tätä tietoa ei nyt ole esillä, mutta se yleensä toistuu kouluterveyskyselyissä).

→ Opetus: Hyvinvoinnin edistämisessä on huomioitava eri ryhmien tarpeet – yleistoimet eivät riitä.

3.4 Missä voidaan parantaa?

1. Lasten ja nuorten liikunta, ylipaino ja elintavat

- Perusopetusikäiset liikkuvat vähän (4.–5. lk: 31 %, 8.–9. lk: 17 % liikkuu suositusten mukaan).
- Ylipaino on yleisempää kuin maassa keskimäärin.
- Hampaiden harjaus jää monella alle suositusten.

→ Toimenpide-ehdotus: Lisää perheliikuntaa, elintapaneuvontaa ja arjen liikunnan tukemista. Lisää yhteistyötä koulujen ja vanhempien välillä.

2. Päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttö nuorilla

- Tupakointi, sähkösavukkeet ja nikotiinipussit yleisiä yläkouluikäisillä.
- Käyttö on kasvanut useilla mittareilla vuosien 2021–2023 välillä.

→ Toimenpide-ehdotus: Lisää päihdekasvatusta ja varhaista tukea kouluissa. Kuntatasolla voidaan tukea valistusta ja tarjota matalan kynnyksen palveluita.

3. Toisen asteen opiskelijoiden yksinäisyys ja syrjintä

- Lukiossa 17 % kokee, ettei ole läheistä ystävää. Syrjintäkokemukset myös nousussa.

→ Toimenpide-ehdotus: Kehitetään toisen asteen yhteisöllisyyttä ja opiskelijahuoltoa. Panostetaan ryhmäyttämiseen ja vertaistukeen.

4. Nuorten osallisuus ja polku koulutukseen/työhön

- NEET-nuorten osuus noussut selvästi (2022: 18,6 % 2023: 26,1 %).
- Työttömyys ja mielenterveyden vuoksi työkyvyttömyys ovat edelleen korkeat.

→ Toimenpide-ehdotus: Monialainen tuki nuorille, etsivä nuorisotyö, Ohjaamotyypinen palvelumalli tai vastaava. Yritysyhteistyötä ja työkokeiluja lisättävä.

5. Työikäisten työkyky ja sairastavuus

- Työkyvyttömyysindeksi korkea (141,3) ja sairastavuusindeksi yli maan keskiarvon.

→ Toimenpide-ehdotus: Työterveysyhteistyötä, liikuntaneuvontaa, mielenterveyspalvelujen saatavuutta edistettävä kunnassa.

6. Tietopohjan vahvistaminen ja seurantaa kehitettävä

- Monissa tärkeissä asioissa (esim. aikuisten liikunta, yksinäisyys, päihteet) puuttuu kuntakohtainen tieto.

→ Toimenpide-ehdotus: Kehitetään kunnan omaa tiedolla johtamista ja hyödynnetään jatkossa aktiivisemmin alueellisia ja kansallisia kyselyitä (esim. Sotkanet, Kouluterveyskysely).

Johtopäätös lyhyesti

Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen Kiteellä on saanut hyvää suuntaa, mutta epätasa-arvoisuus eri väestöryhmien välillä kasvaa. Suuria mahdollisuuksia on lasten ja nuorten elintapojen tukemisessa, nuorten osallisuudessa ja aikuisten työkyvyn edistämisessä. Kunnan rooli yhteisöllisyyden, liikunnan ja elinympäristön kehittäjänä on entistä merkittävämpi hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.

Kukin näistä hyvinvointihaasteista on monisyinen. Pelkästään Kiteen kaupungin toimenpiteillä ei saavuteta väestötason muutoksia em. tilastoissa, vaan tuloksia voidaan saada ainoastaan kaupungin, hyvinvointialueen, järjestöjen, yritysten ja kansalaisyhteiskunnan yhteisillä ponnistuksilla. Tähän pyritään maakunnan yhteisillä strategisilla panopisteillä ja tavoitteilla vuosille 2025–2028, joihin sekä maakuntaliitto, kunnat ja hyvinvointialue ovat sitoutuneet. Vaikuttavuutta tavoitellaan yhdistämällä hyvinvointisuunnittelun syklejä, jotta toimenpiteitä voidaan suunnitella yhtäaikaaisesti muiden toimijoiden kanssa ja että eri toimijoiden yhteinen panostus toisi lisää vaikuttavuutta.

Hyvinvointikertomukseen vuosille 2025–2028 on kirjattu kiteeläisten hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä jotka pyrkivät kytkemään toimenpiteiden suunnittelun entistä tiukemmin osaksi talousarviotyötä. Tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa Kiteen kaupunki keskittyy sellaisiin tavoitteisiin, joihin voi vaikuttaa omilla toimillaan ja oman palveluranteensa kautta.

Raportoinnissa tulee eritellä toimenpiteiden vaikuttavuuden mittaaminen ja toimenpiteiden toteutumisen todentaminen. Vaikuttavuutta voidaan mitata esimerkiksi väestötason indikaattoreilla, joita saadaan mm. valtakunnallisista tilastolähteistä.

4 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029

4.1 Maakunnan yhteinen monitoimijainen hyvinvointikertomustyö

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue käynnisti hyvinvointikertomus- ja -suunnitelmatyönsä keväällä 2024 hyödyntäen yhteisesti sovittuja painopisteitä ja tavoitteita.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on hyväksytty aluevaltuustossa 28.5.2025.

Kiteen kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen 2025–2029 painopisteet ja linjaukset pohjautuvat Pohjois-Karjalassa maakunnallisesti yhteisesti sovittuihin strategiaan painopisteisiin vuosille 2025–2028.

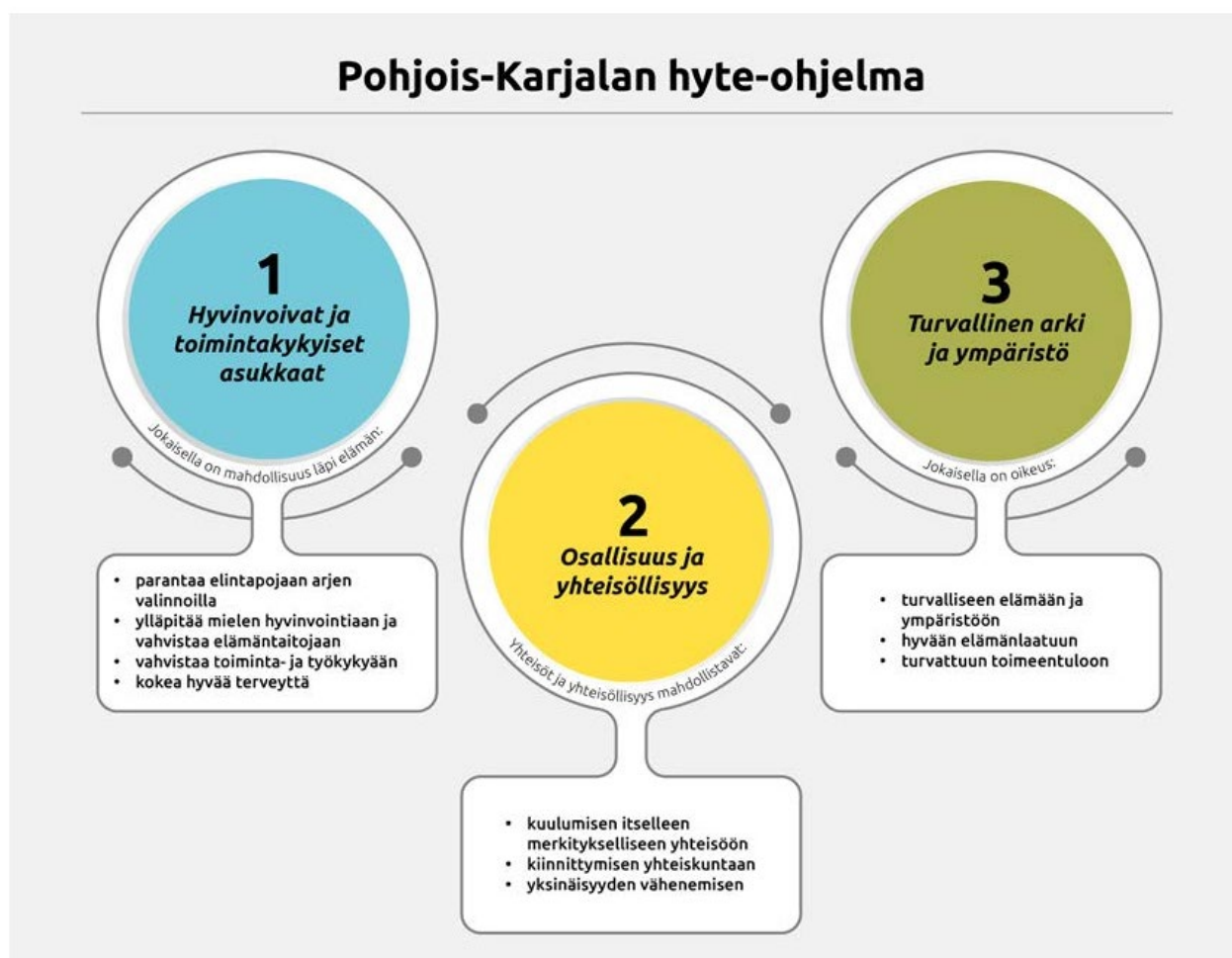
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa strategiset painopisteet vuosille 2025–2028 linkki alla:

[Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028](#)

Kiteen kaupungin uusi kuntastrategia vuosille 2026-2029 valmistuu vuoden 2026 alkupuolella. Kiteen kaupungin hyvinvointikertomuksella 2025-2029 pyritään nostamaan uuteen kuntastrategiaan ja tulevien vuosien talousarvioihin yhteisesti sovittuja painopisteitä ja linjauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyen.

4.2 Hyvinvointisuunnitelma

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisia painopisteitä on kolme; hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä turvallinen arki ja ympäristö. Jokaiselle painopisteelle on valittu omat kehittämistavoitteet. Jokainen toimija määrittelee toimenpidetason omien lähtökohtiensa mukaisesti ja valitsee toimenpiteisiin omaan toimintaympäristöönsä sopivat painotukset.

Painopiste 1: Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat painopisteen lähtökohtana on asukkaiden mahdollisuus tehdä itseään koskevia terveyttä edistäviä päätöksiä sekä kuinka hänen ratkaisujensa tekemahdollisuuksia tuetaan hyte toimijoiden suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanorakenteissa. Asukkaiden päätökset koskevat mm. ravintoa, liikuntaa, kulttuuritoimintaa sekä päihteettömyyden ja mielenterveyden ylläpitämistä. Palvelujen olemassaolo ja löydettävyyden, tiedonsaanti palveluista sekä niihin pääsy ovat edellytyksiä päätösten toimeenpanossa ja elintapojen muutoksessa. Tukemalla terveellisiä elintapoja vähennetään väestön sairastavuutta sekä edistetään heidän toiminta- ja työkykyään.

Jokaisella on mahdollisuus läpi elämän

- parantaa elintapojaan ja arjen valintojaan
- ylläpitää mielen hyvinvointiaan ja vahvistaa elämäntaitojaan
- vahvistaa toiminta- ja työkykyään
- kokea hyvää terveyttä

Painopiste 2: Osallisuus ja yhteisöllisyys – Yhdessä toisiamme kunnioittaen

Osallisuus ja yhteisöllisyyden painopisteen lähtökohtana on asukkaiden merkityksellisyyskokemuksen sekä alueen pitovoiman edistäminen. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää asukkaiden yksinäisyyden kokemusta sekä tukea heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Osallisuuden edistämiseksi järjestötoimijoiden merkitys on keskeistä. Järjestöt tarjoavat osallistumisen, mielekkään toiminnan ja vaikuttamisenpaikkoja, vertaistukea sekä mahdollisuuksia osallistua yhteisöjen toimintaan. Suunniteltaessa hyte-palveluita käyttäjien osallistaminen sekä monialaisten yhteistyörakenteiden kehittäminen palveluiden toteutuksessa on tärkeää.

Yhteisöt ja yhteisöllisyys mahdollistavat

- kuulumisen itselleen merkitykselliseen yhteisöön
- kiinnittymisen yhteiskuntaan
- yksinäisyyden vähenemisen

Painopiste 3: Turvallinen arki ja ympäristö – Elinvoimainen Pohjois-Karjala

Turvallinen arki- ja ympäristö – painopisteen lähtökohtana on, että maakunta on kaikille ja kaikenikäisillä hyvä ja turvallinen paikka asua ja elää. Turvallisuuden edistämistä toteutetaan asumisen, ympäristön, pelastus-, liikunta-, kulttuuri- ja muiden palvelujen sekä liikenneyhteyksien suunnittelussa ja toteuttamisessa.

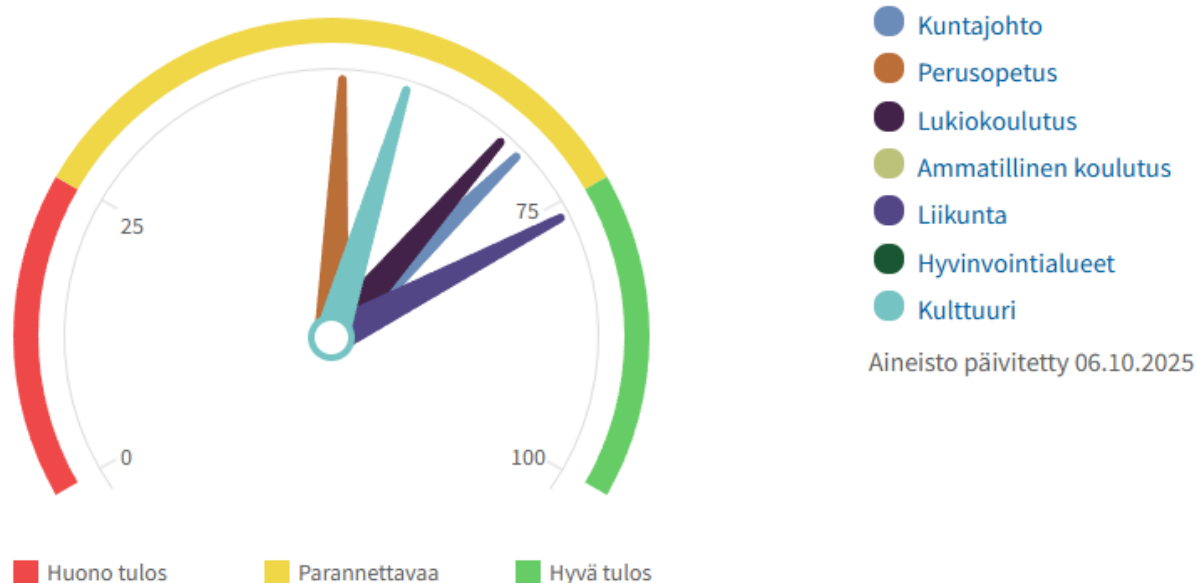
Palvelut, toiminnot ja ympäristö ovat saavutettavissa sekä esteettömiä ja ne suunnitellaan kaikkien osallisuus huomioiden. Asukkaiden kokemaa turvallisuudentunnetta edistetään konkreettisin toimenpitein erilaisissa toimintaympäristöissä kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla, vapaaajalla, asumispalveluissa ja kotona. Asukkaille turvataan edellytykset vähimmäistason turvaavaan toimeentuloon ja huolenpitoon kaikissa elämäntilanteissa. Työelämän ulkopuolella olevia henkilöiden paluuta ja siirtymistä työelämään tuetaan koulutus-, kuntoutus- ja työllisyyspalveluiden avulla.

Jokaisella on oikeus:

- turvalliseen elämään ja ympäristöön
- hyvään elämänlaatuun
- turvattuun toimeentuloon

Lähtökohtia hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2025-2029 - TEAvisari näyttää kunnan terveydenedistämistyön suunnan

Kaikki sektorit : Kitee 2025

Pisteet	Kitee	Pohjois-Karjalan maakunta	Koko maa
Kaikki sektorit	64	68	72
Kuntajohto	69	84	85
Perusopetus	51	64	64
Lukiokoulutus	67	67	69
Ammatillinen koulutus	..	59	66
Liikunta	76	64	69
Hyvinvointialueet	..	38	59
Kulttuuri	57	73	77

Lähde: Tulokset - TEAvisari - Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä Tulokset - teaviisari.fi - Kitee

4.3 Kiteen kaupungin hyvinvointisuunnitelman toimenpidetaulukko

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat – ennaltaehkäisten ja kannustaen eteenpäin

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Elintapojen parantaminen arjen valinnoilla	Matalan kynnyksen maksuton liikuntaelintapaneuvonta kaikissa ikäryhmissä yhteistyössä hyvinvointialue Siun soten ja muiden hyte palveluja tuottavien tahojen kanssa.	Kiteen kaupunki, Siun sote, HYTE-toimijat	Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky. Ylipainoisten osuus ikäryhmittäin: 2–6 v, 7–12 v. ja 13–16 v. lapset ja nuoret (% -osuus ikäryhmästä). Ylipaino, % 8.–9. lk oppilaista (HYTE-kerroinindikaattori) Lonkkamurtumat 65-vuotta täyttäneillä Sairastavuusindeksi, ikävakioitu. Liikunnan TEA-viisari.
	Elintapaohjaus osaksi kaupungin palveluita. Resurssin varmistaminen, talousarviovaraus toiminnan toteuttamiseen.	Kiteen kaupungin resurssivaraus Yhteistyö Siun soten kanssa	Liikuntaelintapaneuvontaan osallistuneiden määrä, asiakaspalaute, ohjauksen tulokset.
	Elintapaohjauksen toteuttaminen	Kiteen kaupunki Siun sote	Säännölliset tapaamiset kaupungin hyte-

yhteistyössä terveydenhuollon palveluntuottajien kanssa.	Lääkäriasema Resetti	koordinaation hyvinvointialueen välillä. Yhteistyön eri muodot. Asiakkaiden ohjautuminen terveydenhuollon ammattilaisilta kaupungin liikunta- elintapaneuvontaan
Tuetaan lasten ja nuorten oikeutta päihteettömiin kasvuympäristöihin. Ehkäisemme nuuskan ja muiden nikotiinituotteiden käyttöä kaupungin tiloissa. 1.8.2025 voimaan astuneen tupakkalain mukaiset uudet kyltit asennettuna 1.8.2026 mennessä kaikkiin kohteisiin.	Kiteen kaupunki vapaa- aikapalvelut, liikunta ja nuorisotoimi ja tekninentoimi kiinteistöt Siun sote, ennaltaehkäiseväpäihdet yö	Kyltit asennettuna kaikkiin vaadittuihin Kiteen kaupungin kohteisiin 1.8.2026 mennessä. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön paikallista ja alueellista yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa. Selkeytämme ehkäisevän päihdetyön rakenteita ja vastuita kunnassa.	Kiteen kaupunki HYTE-koordinaattori, Siun sote EPT asiantuntijat, Sivistys- ja vapaa- aikapalvelut	Kampanjoihin osallistuminen, teemapäivien lukumäärä
Maakunnallisen päihde- ja pelikasvatusoppaan sisältöjä hyödynnetään eri oppiaineissa, opiskeluhuollossa ja	Kiteen kaupunki oppilaitokset, sivistys- ja vapaa- aikapalvelut	Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden

	yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.		opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
	Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa edistetään terveellistä suhtautumista ruokaan ja ruokailuihin päivittäisellä toiminnalla ja osallistumalla erilaisiin ruokakasvatusta ja terveellistä elämäntapaa edistäviin hankkeisiin.	Kiteen kaupunki varhaiskasvatus ja oppilaitokset, HYTE-toimijat, liikuntaelintapaneuvonta	Erilaisten ruokakasvatukseen liittyvien teemapäivien määrä vakan ja koulujen arjessa Hankkeisiin osallistuminen
	Vuoropuhelun tehostaminen kaupungin, hyvinvointialue Siun Soten ja muiden hyvinvointipalveluiden tuottajien kanssa.	Kiteen kaupunki, Siun sote ja HYTE-toimijat	Säännölliset tapaamiset kaupungin hyte-koordinaation hyvinvointialueen välillä. Yhteistyön eri muodot.
	Kunnan poikkihallinnollisen liikkumisohjelman toteutus.	Kaupungin sitoutunut poikkihallinnollinen yhteistyö - suunnittelu, päätökset ja toteutus	Ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen ja seurantakyselyt
Mielen hyvinvoinnin ylläpito ja vahvistaa elämäntaitojaa	Vahvistamme mielen hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä, erityisesti tunne- ja vuorovaikutus- ja turvataitojen opettaminen ja harjoittelu lasten ja nuorten kanssa.	Kiteen kaupunki sivistys- ja vapaa-aikapalvelut	
	Tuetaan mielenterveyden häiriöistä kärsivien ja päihde- ja riippuvuusongelmaisten oikeutta osallistua työhön ja opintoihin työkykynsä puitteissa.	Kiteen kaupunki työllisyyspalvelut, Siun sote	

	Päihteiden ja rahapelaamisen puheeksioton toimintamallien käyttöä vahvistetaan kunnan sisällä.	Kiteen kaupunki sivistys- ja vapaa-aikapalvelut, Siun sote, Lääkäriasema Resetti	Sisällytetään kehityskeskusteluun osio päihteiden käytöstä
Toiminta- ja työkyvyn vahvistaminen	Tuetaan työikäisen väestön työssäjaksamista ja terveempiä elintapoja kaupungin elintapaohjaajan tarjoamilla interventioilla.	Kiteen kaupunki, Siun sote, paikalliset hankkeet	Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu
	Tuemme yrittäjien jaksamista yritysneuvonnan keinoin.	Kiteen kaupunki, Business Joensuu	
	Ikääntyvän väestön fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen huomioiden mm. Voimaa vanhuuteen toimenpiteiden toteuttaminen 2025–2027.	Kiteen kaupunki, järjestöt/yhdistykset, yritykset ja hyvinvointialue Siun Soten yhteistyössä	Voimaa Vanhuuteen toimenpiteiden toteutuminen, koulutettujen vertaisohjaajien määrä, liikuntaryhmien määrä, ryhmiin osallistuvien henkilöiden määrä
	Ylläpidetään ja kehitetään uusia virkistysympäristöjä.	Kiteen kaupunki tekninentoimi ja vapaa-aikatoimi	Kehitettyjen alueiden määrä, käyttäjäpalaute, saavutettavuusarviot
Hyvän terveyden kokeminen	Kehitetään palveluita tasaisesti kaikille kohderyhmille.	Kiteen kaupunki poikkihallinnollisesti, Siun sote	Tehostetun- ja erityisen tuen päätökset. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä varhaiskasvatusikäisistä. Palveluihin tyytyväisten osuus, asiakaskyselyt. Kouluterveyskysely, Tea-viisari. Hankkeiden raportit.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Kuuluminen itselleen merkitykselliseen yhteisöön	Kansalaisopiston toiminta kaikkien saavutettavaksi. Monipuolinen kurssitarjonta.	Kiteen kaupunki sivistystoimi	Kansalaisopiston kurssi-ilmoittautumiset. Kuntalaisten kuuleminen kansalaisopiston kurssitarjontaan liittyen vuosittain tammi-helmikuussa.
	Tuemme yhdistys- ja järjestötoimintaa erityisesti kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämiseksi yhdistysavustuksin.	Kiteen kaupunki, järjestöt ja yhdistykset	Avustusten määrä ja kohdentuminen, toiminnan raportointi
	Järjestämme osallisuuden foorumeja, jotka keskittyvät asukkaiden ja kunnan toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja informaation jakamiseen.	Kiteen kaupunki poikkihallinnollisesti, yhdistykset ja järjestöt, asiantuntijaverkostot	Osallisuusmittari. Kysely kuntalaisille.
	Edistetään kiteeläisten hyvinvointia kulttuurin keinoin esim. järjestöavustukset, kumppanuussopimukset, henkisen kriisinkestävyys tukeminen tapahtumilla ja kulttuurielämyksillä, kulttuuri-identiteetin vahvistaminen, pohjoiskarjalaisen perinteen ja kulttuurin esilletuonti, kulttuuripalvelujen vienti palvelutarjottimelle.	Kiteen kaupunki kulttuuritoimi, yhdistykset, järjestöt, kulttuuritoimijat ja kumppanit	Avustusten määrä ja kohdentuminen, toiminnan raportointi, tapahtumien ja tapahtumiin osallistuneiden määrä
	Vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, nuorisovaltuuston, koulujen oppilaskuntien, perhekeskuksen ja alueellisen romaniasiainneuvottelukunna	Kiteen kaupunki, neuvottelukuntien jäsenet	Aloitteiden ja toteutuneiden toimintojen määrä

	n osallistaminen kaupungin päätöksenteossa.		
	Osallistamme kuntalaisia ympäristöön liittyviin talkoisiin (esimerkiksi miljoona roskapussia kampanja).	Kiteen kaupunki, yhdistykset ja järjestöt, Siun sote	Kampanjoiden laajuus ja osallistujien määrä.
	Vahvistamme kuntalaisille kohdennettua tiedottamista.	Kiteen kaupunki poikkihallinnollisesti	
Kiinnittyminen yhteiskuntaan	Alueellisten oppilaitosten ja koulutuspalveluja tuottavien tahojen säilyttäminen.		
	Etsivän nuorisotyön, ohjaamotoiminnan ja laajennetun oppivelvollisuuden puitteissa tavoitetaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret.	Kiteen kaupunki, nuorisotoimi, seurakunta	
	Kehitetään asukkaiden osaamista ja mahdollisuuksia digipalveluiden käyttöön.		
	Neuvotaan ja tuetaan erityisesti ikäihmisiä ja maahanmuuttajia digitaalisten terveys- ja muiden palveluiden käytössä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Kiteen kaupunki, siun sote, järjestöt ja yhdistykset.	
	Tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista ja siirtymistä työelämään.	Kiteen kaupunki, Kansanopisto, yhdistykset ja järjestöt	
	Suomen kielen opetuksen organisointi.		
	Edistetään asenneilmapiiriä maahanmuutolle suotuisaksi.	Kiteen kaupunki, yritykset, järjestöt ja yhdistykset	Maahanmuuttajien osuus koko Kiteen väestöstä.
	Työllisyys- ja yrityspalveluiden tehokas toiminta maahanmuuttajille. Mahdollistetaan	Kiteen kaupunki, työllisyyspalvelut	Maahanmuuttajien työllisyysaste.

	maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen.		
Yksinäisyyden väheneminen	Asetamme nollatoleranssin kiusaamiselle kaikissa Kiteen kaupungin palveluissa.	Kiteen kaupunki poikkihallinnollisesti. Urheiluseurat, järjestöt ja yhdistykset.	Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4.–5.lk oppilaista Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8.–9. lk oppilaista / 2.asteen opiskelijoista Kiusaamiskyselyt kouluissa vuosittain ja toimenpiteiden seuranta. Varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisy-suunnitelman toteutumisen seuranta.
	Ylläpidetään matalankynnyksen harrastusmahdollisuuksia kaikissa ikäryhmissä.	Kiteen kaupunki, valtion hankeavustukset, yhdistykset, järjestöt ja yritykset	HSM -kerhotoiminta ja soveltavan liikunnan ryhmät

Turvallinen arki ja ympäristö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Turvallinen elämä ja ympäristö	Huomioidaan kaupunkikehityksessä terveyttä edistävät virkistysympäristöt ja niiden esteettömyys. Viestimme säännöllisesti kunnan alueen monipuolisista liikunta- ja virkistysreiteistä.	Kiteen kaupunki poikkihallinnollisesti, kumppanuudet yhdistysten ja järjestöjen kanssa	Taajamametsien hoidon toteutuminen ja kehittäminen virkistyskäyttöön. Esteettömyyskartoitukset.

	Haja-asutusalueiden palvelukyytien mahdollistaminen niitä tarvitseville.	Kiteen kaupunki, joukkoliikenne	Joukkoliikenteen käyttäjämäärät
	Teiden ja jalkakäytävien kunnossapito (liukkauden torjunta). Katujen talvikunnossapidon reaaliaikainen seurantajärjestelmä (mapline).	Kiteen kaupunki tekninentoimi	Lonkkamurtumat 65-vuotta täyttäneillä
	Mahdollistetaan terveet toimitilat.	Kiteen kaupunki, tekninentoimi, työsuojelu	Terveystarkastukset, korjaustoimet, käyttäjäpalaute
	Oppilaitosyhteistyö	Kiteen kaupunki, Riveria, Kansan- ja kansalaisopisto, Karelia AMK, Itä-Suomen yliopisto, Tanhuvaara	Toteutuneiden yhdessäjärjestettyjen tapahtumien määrä, yhteishankkeet
	Toteutetaan Kiteen kaupungin Viisaan liikkumisen suunnitelman toimenpiteitä	Kiteen kaupunki, tekninentoimi	Toteutuneiden toimenpiteiden määrä.
	Hallintokuntien toimintojen tietämyksen lisääminen poikkihallinnollisesti	Kiteen kaupunki	Työntekijöiden palautekysely
Hyvä elämän laatu	Matalan kynnyksen tapahtumien ja harrasteiden järjestäminen ja nykyisten tapahtumien jatkokehittäminen. Hyödynnetään Kiteen kaupungin tiloja ja potentiaalia suurten tapahtumien järjestämiseen.	Kiteen kaupunki elinvoima, vapaa-aikatoimi, yhdistykset, järjestöt, yritykset	Nykyisten vakiintuneiden tapahtumien säilyttäminen (Iltalento, Kesälahti city mahaton, Joulunavaus, Puhoksen Valot ja Perinnekonepäivät, Hutsin Hipat) Toteutuneiden tapahtumien määrä

Riittävä taloudellinen turva	Tuetaan työuran alkamista, jatkumista, työssä pysymistä ja elinikäistä oppimista.		Henkilöstön työhyvinvointi/työssä jaksamisen tukeminen Työhyvinvointikysely
	Työllisyyden hoito käytettävissä olevilla toimenpiteillä yhteistyössä työllisyysalueen toimijoiden kanssa.	Kiteen kaupunki, työllisyyspalvelut	
	Yhteistyö hyvinvointialueen ja kaupungin välillä työttömien terveystarkastuksiin liittyen.	Kiteen kaupunki, Siun sote	Kunnan elintapaohjaukseen ohjautuneiden määrä.
	Pidetään Kiteen työmarkkinat houkuttelevina. Työskentelemme aktiivisesti kuntabrändin vahvistamiseksi ja ollaksemme haluttu työnantaja.	Kiteen kaupunki, yritykset	Rekrytointeihin panostaminen viestinnän keinoin, työntekijöiden vaihtuvuus
	Tuemme toiminnoillamme alueellista yritystoiminnan kasvua ja tehokasta palvelutuotantoa	Kiteen kaupunki, Business Joensuu	
	Jatketaan nuorten työsetelien käyttöä ja toimimme aktiivisesti kunnan kesätyöllistämisessä.	Kiteen kaupunki, yritykset, yhdistykset, järjestöt	Toteutuneet nuorten kesätyösetelit
	Eri kouluasteilla tuetaan lasten ja nuorten työelämävalmiuksia, sekä ymmärrystä työelämän muutostrendeistä.	Kiteen kaupunki, Riveria	Yrittäjyyskasvatusohjelman toteutuminen, yritysvierailut, toteutuneet nuorten kesätyösetelit. Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta

5 KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

Suunnitelman laatijat

Kiteellä laajan hyvinvointikertomuksen työstämiseen ovat osallistuneet poikkihallinnollisesti kaupungin eri hallintokunnat. Pohjois-Karjalan kansaterveys ja Siun Sote. Työskentelyn aikana on kuultu Kiteen nuorisovaltuustoa, vammaisneuvostoa ja vanhusneuvostoa, sekä alueellista romaniasianneuvottelukuntaa.

Kiteen alueella toimiville järjestöille on pidetty järjestöilta, missä esiteltiin hyvinvointisuunnitelman taustaindikaattorit ja painopistealueet. Kuntalaisille toteutettiin hyvinvointikysely 2024. Järjestöille toteutettiin myös toimenpidekysely laajan hyvinvointikertomuksen painopisteiden pohjalta. Sama kysely toteutettiin myös Kiteen kaupungin hallintokunnille.

Suunnitelman käsittely ja hyväksyminen toimielimissä

Hyte neuvottelukunta käsitellyt ja hyväksynyt 4.11.2025

Sivistyslautakunta käsitellyt ja hyväksynyt xx.xx.xxxx

Hallitus käsitellyt ja hyväksynyt xx.xx.xxxx

Valtuusto käsitellyt ja hyväksynyt xx.xx.xxxx